

Kamińska, Elżbieta

Krystyna Wardzińska-Lejko

Almanach Muzealny 5, 363-366

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w Krakowie (w lipcu 1980 r.). Wstęp i katalog do tej wystawy opracowała E. Borecka.

Emilia Borecka przez blisko 40 lat swego życia była związana z Muzeum Historycznym m.st. Warszawy, w którym pracowała do 21 marca 1994 r. W tym czasie doszła od szeregowego pracownika działu „Warszawy kapitalistycznej” w stopniu st. asystenta do kierownika Działu IV Historii Warszawy po 1918 r. (od r. 1961) i rangi starszego kustosza – kuratora (w 1974 r.). W czasie swojej pracy w Muzeum odznaczona została Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Złotą Odznaką Zasługi dla Warszawy.

Oprac. Jacek Korpetta

KRYSTYNA WARDZIŃSKA- LEJKO

Urodziła się w 1933 r. W 1955 r., po ukończeniu historii sztuki na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego, została zatrudniona w Muzeum

Historycznym m.st. Warszawy. Rozpoczęła pracę jako asystent w Dziale Naukowo-Oświatowym, następnie przeszła do działu prowadzonego przez Wandę Szaniawską, potem przez kilka lat pracowała pod kierunkiem Jana Kosima w Dziale Warszawy XIX w. W 1972 r. powierzono jej stanowisko kierownika Działu Ikonografii z tytułem kustosza, a następnie starszego kustosza Muzeum.

Początkowo Krystyna Lejko zajmowała się popularyzacją historii Warszawy i Muzeum poprzez oprowadzanie wycieczek, udział w przygotowaniu wystaw oraz opracowanie katalogów: rycin z XVII-XIX w. wzorowanych

na widokach Warszawy E.J. Dahlberga (w 1958 r.)¹ i Tadeusza Cieślowskiego ojca (wspólnie z Bożeną Dybowską, w 1962 r.)²

Po objęciu kierownictwa Działu Ikonografii jej specjalnością stała się historia starej fotografii i warszawskich zakładów fotograficznych oraz dawne pocztówki i ich wydawcy.

Lata pracy badawczej zaowocowały wieloma artykułami opublikowanymi w „Fotografii”, „Kronice Warszawy”, „Almanachu Muzealnym” i materiałach z sesji naukowych. Artykuły te były poświęcone zarówno grupom fotografów warszawskich, jak też poszczególnym fotografom i ich działalności, np. Walerianowi Twardzickiemu, rodzinie Karolich, a także pierwszej wystawie fotograficznej, która miała miejsce w 1901 r.³

W 1979 r. ogromny sukces i uznanie przyniosła Krystynie Lejko i współautorce Jolancie Niklewskiej wystawa pt. *Warszawa i jej mieszkańcy na starej fotografii 1850-1914*⁴, którą kilka lat później Muzeum zaprezentowało w Belgradzie. Wystawą zainteresowali się nie tylko warszawianie oraz osoby zawodowo i amatorsko zajmujące się fotografią, ale przede wszystkim przedwojenni warszawiacy – ci, którzy pamiętali miasto jeszcze sprzed wojennego kataklizmu. „Wspaniała i wzruszająca ekspozycja zarówno dla starszego pokolenia Warszawiaków i bardzo pouczająca dla młodych [...]”, „Jakże miło popatrzeć na te stare fotografie ludzi, którzy już odeszli... a jednak żyją w pamięci i wspomnieniach!” – tak pisano w wyłożonej na wystawie księdze⁵. Dziękowano autorkom, domagano się wydania albumu, poszerzenia wystawy o zdjęcia Warszawy przedwojennej i utworzenia stałej ekspozycji.

Nawiązanie kontaktu przez Krystynę Lejko z wybitnym fotoreporterem powstania warszawskiego p. Sylwestrem Braunem zaowocowało przekazaniem przez niego bezcennego zbioru negatywów do Muzeum oraz, wspólną z Jolaną Niklewską, wystawą pt. *Sylwester Kris-Braun fotoreporter Powstania Warszawskiego* (1981). Ekspozycję prezentowano w następnym roku w Łodzi, Wrocławiu, Belgradzie i Zagrzebiu, w 1984 r. – w warszawskim klubie MPiK, w Przasnyszu i Sandomierzu, w 1985 r. – w Ostrołęce i 1986 r. – w Puławach⁶. Sylwester Braun, który w następnych latach oddał do Muzeum

¹ K. Wardzińska, *Dawne widoki Warszawy. Katalog rycin z XVII-XIX w. wzorowanych na widokach Warszawy E.J. Dahlberga*, Warszawa 1958.

² B. Dybowska, K. Lejko (oprac. katalogu), *Tadeusz Cieślowski. Wystawa prac*. Muzeum Historyczne m.st. Warszawy, Warszawa marzec-kwiecień 1962.

³ K. Wardzińska-Lejko, *Pionierki fotografii zawodowej w XIX-wiecznej Warszawie*, „Fotografia” 1978, nr 1/9 (27); też, *Walerian Twardzicki portrecista typów ulicznych Warszawy*, tamże 1983, nr 1 (27); K. Lejko, *Pierwsza wystawa fotograficzna w Warszawie w r. 1901*, tamże 1989, nr 1 (51); też, *Warszawska fotografia zawodowa na przełomie XIX-XX w.*, „Kronika Warszawy” 1988, nr 3/4; też, *Przyczynek do dziejów fotografii warszawskiej przed I wojną światową – trzy pokolenia rodziny Karolich*, w: *Symposium z historii fotografii polskiej*, Wrocław – listopad 1989.

⁴ K. Lejko, J. Niklewska, *Warszawa na starej fotografii 1850-1914*, Warszawa 1978.

⁵ Księga wpisów, fragmenty wypowiedzi z 25 I i 21 III 79 r.

⁶ *Kalendarium wystaw 1972-1998*, Muzeum Historyczne m.st. Warszawy, oprac. Cecylia Pietrzak, w: „Almanach Muzealny”, Warszawa 1999, t. II, s. 372-381.

kolejne zbiory swoich negatywów z 1945 r. oraz fotografie przedstawiające Warszawę współczesną, zaprzyjaźnił się z pracownikami Działu Ikonografii i był w Muzeum częstym gościem. Fotogramy „Krisa” zawsze robiły ogromne wrażenie na zwiedzających bez względu na miejsce wystawienia: takie samo w Polsce, jak w Ameryce czy na Syberii.

W 1984 r. Muzeum Sztuki w Łodzi zorganizowało ekspozycję poświęconą Karolowi Beyerowi – pionierowi polskiej fotografii. Muzeum Historyczne m. st. Warszawy wypożyczyło na nią szereg eksponatów, a na przełomie 1984/85 r. wystawiło ją w swoich salach. W aranżacji tej wystawy na terenie Muzeum uczestniczył Dział Ikonografii pod kierunkiem Krystyny Lejko⁷.

Pośród XIX-wiecznych autorów fotografii szczególnym sentymentem Krystyna Lejko darzy Konrada Brandla, znakomitego warszawskiego fotografa, konstruktora aparatu do zdjęć migawkowych, tzw. fotorewolweru, który umożliwił w swoim czasie wykonywanie zdjęć reportażowych. Sylwetkę Brandla przybliżyła w książce wydanej w 1985 r.⁸

Zainteresowania Krystyny Lejko dotyczyły nie tylko zbiorów fotograficznych Działu Ikonograficznego. Przez wiele lat zajmowała się warszawskimi pocztówkami: wraz z pracownikami Działu prezentowała na kolejnych wystawach kolekcje z Leningradu: Mikołaja S. Tagrina (1984) i Aleksandra O. Iwanowa (1989). Natomiast zbiór pocztówek warszawskich należący do Muzeum przedstawiła w publikacji *Warszawa zapomniana*⁹. Reprezentowała też Warszawę na sesji w Poznaniu, której przedmiotem było „Miasto na pocztówce”¹⁰.

Z kolei niezwykle ciekawy zbiór albumów z przełomu XIX i XX w. omówiła w pierwszym tomie „Almanachu Muzealnego”¹¹.

Wiele lat pracy poświęciła Krystyna Lejko opracowaniu i przygotowaniu do druku cennego zbioru fotografii osób związanych z ruchem patriotycznym lat 60. XIX w. i z powstaniem styczniowym. Prace te kontynuowane były nawet po przejściu autorki katalogu na emeryturę w 1997 r.¹²

Nie sposób wymienić wszystkich zainteresowań Krystyny Lejko i omówić jej zaangażowania w różnego typu działania o charakterze muzealnym. Bardzo ważne dla znawców starej fotografii oraz pocztówek są jej prace:

⁷ Karol Beyer 1818-1877. Pionier fotografii polskiej. Katalog wystawy, wstęp U. Czartoryska, Muzeum Sztuki w Łodzi, październik-listopad 1984.

⁸ K. Lejko, *Warszawa w obiektywie Konrada Brandla*, Warszawa 1985.

⁹ Tejże, *Warszawa zapomniana. Pocztówki z lat 1898-1915 ze zbiorów Muzeum Historycznego m.st. Warszawy*, Warszawa 1994.

¹⁰ Tejże, *Warszawa przed I wojną światową – wygląd i życie miasta na kartach pocztowych, w: Miasto na pocztówce. Poznań na tle porównawczym*, Poznań 1999.

¹¹ Tejże, *Albumy fotograficzne sprzed I wojny światowej w zbiorach Muzeum Historycznego m. st. Warszawy*, w: „Almanach Muzealny”, t. I, Warszawa 1997, s. 309-338.

¹² W 1999 r. ukazał się artykuł K. Lejko, *Fotografie z okresu powstania styczniowego w zbiorach Działu Ikonografii Muzeum Historycznego m.st. Warszawy*, w: *iw.*, t. II, s. 201-232.

znakomicie opracowane wstępy do albumów, foldery wystaw, recenzje prac naukowych i recenzje z wystaw oraz referaty z sesji naukowych publikowane w „Dagerotypie”, „Kronice Warszawy” czy „Roczniku Warszawskim”¹³.

Krystyna Lejko była również zaangażowana w działalność społeczną, tak w Muzeum, jak i poza nim – uczestniczyła w pracach Komisji Nazewnictwa Ulic Warszawy¹⁴.

Interesanci Muzeum – osoby poszukujące konkretnych informacji i zdjęć, ilustrujący artykuły czy książki, zawsze mogli liczyć na pomoc i życzliwość Krystyny Lejko. Za wieloletnią pracę otrzymała liczne odznaczenia resortowe i państwowe.

Po odejściu z muzeum – na emeryturze – Krystyna Lejko nadal pracuje naukowo. Ostatnio powróciła do zagadnień związanych ze starą fotografią oraz do swojego ulubionego fotografa Konrada Brandla – przygotowuje kolejny poświęcony mu artykuł.

Oprac. Elżbieta Kamińska

¹³ Np. wstępy do albumów: *Warszawa. Fotografia z przełomu XIX i XX w. Droga Królewska. Wilanów*, Toruń 1992, A. Chylewska-Stańczak, Z. Zarachowicz, *Trakt Królewski w obiektywie 19-wiecznych fotografów warszawskich*, Warszawa 2005; recenzje książek: W. Mossakowska, *Początki fotografii w Warszawie (1839-1863)*, t. I-II, Warszawa 1994, w: „Biuletyn Historii Sztuki” R. LVIII, 1996, nr 1-2; Leszek Machnik, *Fotografie powstańców Styczniowych w zbiorach Gabinetu Grafiki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich katalog*, Wrocław 2002, w: „Dagerotyp”, Warszawa 2003, nr 12; recenzja z wystawy *Warszawa w pocztówce. Kolekcja Mikołaja Tagrina z Leningradu. Wystawa w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy, styczeń-luty 1984*, w: „Rocznik Warszawski” XVIII, 1985.

¹⁴ K. Lejko, *Problemy doboru patronów ulic i placów w nazewnictwie Warszawy na wybranych przykładach*, w: *Stan i potrzeby nazewnictwa miejskiego Warszawy*. Materiały sesji naukowej Zespołu Nazewnictwa Miejskiego 22 kwietnia 1998 r., Warszawa (przykłady dotyczą głównie zasłużonych fotografów warszawskich).